

ACCIÓ VALENCIANA

No hi ha major sacrilegi ni cosa més inútil que pretendre engrillonar lo que Deu ha fet espiritual i lliure: el verb humà, resplandor feble i mig esborrat, però resplandor al fi, de la paraula divina.

Menéndez i Pelayo.

Butlletí quinzenal • Organ d'ACCIÓ CULTURAL VALENCIANA • Redacció i Administració: Jorge Juan, 13

Preus de Subscripció: simpatitzant, 3 pessetes a l'any; actiu, 1 pesseta al mes; protector, 2 pessetes al mes, com mínim

ANY I - N.º 10

VALENCIA 1 SETEMBRE 1930

10 CÈNTIMS

EDITORIAL

Valencianitzem la nostra cultura

Si hom pot parlar, dins del camp de les nostres lletres, d'un hiatus entre la vella generació renaixent i la que actualment s'aplega a l'entorn de *Taula*, no seria tan just parlar-hi amb un mateix to dels nostres erudits.

Es evident que la nostra història i el nostre art, d'altres temps, han trobat sempre a València—regne conreadors ben preparats; i així avui, les noves promocions que surten de l'Universitat no hi tenen sinó prendre allò que està ja fet, i sobre aquesta base seguir en avant;—això sí—amb una mica més de velocitat i amb una mica més de valor en ço que fa referència a l'ús del idioma propi i a la obtenció d'una major influència política—en el més alt sentit patriòtic del mot—de la seua obra, damunt dels seus compatriotes.

Es curiós el fet de que els nostres historiadors d'una certa edat, senten una santa horror a emprar la propia llengua en la redacció de llurs obres, éssent així que no hi ha cap de dret a sospitar de la seua valenciania, ben demostrada pel fet de tractar-hi, de assumptes que solamens havien de trobar ressó a dintre de les nostres fronteres nacionals. I a vegades produint contrastos tan poc favorables com el que resulta de trobar una monografia redactada en espanyol, en la que els documents inclosos a l'apèndix i que han servit per a bastir-la son tots escrits en la nostra llengua.

No hem cregut mai que s'haguera d'atribuir a una *provinciana* vanitat aquesta tendència a escriure en la llengua oficial, si bé estranya. Ells saben que els savis oficials, s'interessen ben poc per l'història de *provincias*.

Més bé hi haurà que buscar l'explicació en aqueixa angoixosa paradoxa que es dona a les nostres terres i que ens fa tindre un major domini literari de la llengua imposada, que d'aquella que aprenuerem de les nostres mares.

La conquesta de l'escola, doncs, ha d'ésser el lema de la nostra generació.

La primera conseqüència d'açò que venim diguent la hi trobarem en el fet de que totes les nostres revistes culturals duguen llur títol en espanyol. Exceptuant-ne una, que s'ha buscat una capsalera que per igual convinguera a amb dues llengües.

Ja sabem—i a més creguem que així deu ésser—que tota revista científica admet col·laboració en pluralitat de llengües. Més açò mateix obliga encara més a que allò que en una publicació d'aquesta mena es d'esperit propi, açò es, el títol i les seccions de redacció, hi vagen en la llengua propia del país on s'edita.

Heus aci una iniciativa que brindem al *Boletín de la Sociedad Castellonense de Cultura*,

Archivo de Arte Valenciano, *Anales del Centro de Cultura Valenciana*, etc.; i a la magnífica publicació d'inminent aparició, *Archivo de Prehistoria Levantina*, anuari del Servei de Prehistòria de la Diputació Provincial de València.

Si la acceptaren, elles, més *Cultura Valenciana* i d'altres d'un caràcter més literari i valencià, deurien recullir i propagar, les normes ortogràfiques per que propugna *Taula* mitjançant una reunió de delegats, i a la que nosaltres no deixarem de dur el nostre entusiasme.

Heroïca Nacionalista

II

El Principi de les nacionalitats

Definit l'Estat segons la teoria evolucionista, cal estudiar la seua personalitat en la societat internacional en relació als drets i deures, morals i jurídics, que deu observar per a destacar-se com a individu de la mateixa amb un perfil clàssic i inconfundible, ple de forta passió, front a l'utòpica quimera d'un internacionalisme sense nacions.

Un Estat no deu comprendre l'internacionalisme sino a base d'imposar la seua política. Si el nacionalisme es la màxima activitat defensiva de l'Estat, no ha de reconèixer cap poder per sobre d'ell, puix ell és origen i fonament del Dret i de la Moral, que son l'ordre.

El nacionalisme garanteix l'autoritat de l'Estat, això és, del Dret. Sense la força el Dret no existeix, talment com no existeix un Dret internacional positiu.

No més hi ha un Dret al món, diu En Guizot, el Dret del més fort.

Cap Estat no pot tolerar que un altre, sense minva de la seua sobirania, s'atribueixca drets més amplis que els seus, puix el sentiment de l'honor deu estar perfectament desenrotllat, per constituir la seua propia essència, i no ho pot permetre

"Retreure a l'Estat un sentiment massa viu de l'honor, diu En Treischke, és desconèixer les lleis morals de la política. Un Estat deu tindre un sentiment de l'honor desenrotllat fins al grau màxim si no vol ésser infidel a si mateix. L'Estat no és pas una violeta que no floreix més que amagada. El seu poder deu alçar-se ferament i franca i no deixar-se discutir ni àdhuc simbòlicament. Si la seua bandera ha estat ofesa, el seu deure és demanar una satisfacció i si no la obtinguera declarar la guerra, per petit que puga semblar el motiu, perquè l'Estat deu exigir absolutament que se li facen consideracions en relació amb la força que té entre els altres Estats".

Rònegament els tractats internacionals, com a pactes que son, limiten la sobirania de l'Estat, però mentres les circumstàncies no varien: *rebus sic stantibus*, perquè no pot comprometre la seua voluntat per a l'esdevenidor. "No es pot exigir d'un Estat, segons Von Bernardi que pose en perill la seua potència per amor a una obligació jurídica. Els tractats internacionals, afegeix En Solieres, son no més un armistici o una treva, o, si es vol, un troç de

paper que un dels signants estripa d'un cop de sabre.

De més a més, no podent lliurar els alts destins d'una nació en mans d'un jutge format per les potències estrangeres, com si es tractara d'un vulgar plet civil, el qual jutge per la seua mateixa essència de Poder, no podria estar desapaixonat ni invocar un Dret, dit s'està que l'Estat no pot tindre cap autoritat per damunt d'ell so pena de contradir la noció de sobirania.

Inclús el concepte de la moral es antagònic entre l'home i l'Estat. La moral del primer tendeix a combatre la seua personalitat, a mortificar els seus apetits, per tal, segons les religions, de guanyar la vida eterna, que és el fi de l'home. Contrariament, el deure moral de l'Estat és basa en el Jo, Mon interès, Ma força, per a enrobustir-se constantment i dominar, que es son major bé.

La moral de l'Estat, per ésser irresponsable, no pot ésser altra, segons demostra la Història, que la moral maquiavèlica: "*La major política es la que porta al triomf. Un ambaiador és l'encarregat de mentir en nom de la seua patria*".

Cridar i protestar contra aquestes pràctiques, diu En Treischke, i demanar que l'Estat no faça res sino amb el catecisme als dits, és ridícul per ignorar ço que constitueix el concepte i l'essència de l'Estat.

L'home d'Estat, continua dient En Treischke, no té el dret d'escalfar-se còmodament les mans al caliu de les ruïnes flamejants de la seua patria satisfet de poder dir: mai no he mentit, puix això es virtut de monjo. Aquesta moral és propia de l'home que, contràriament a l'Estat, no més fa que coses petites, migrades. Però quan s'està obligat a fer grans coses, com a la naturalesa de l'Estat correspon, es son deure rompre tots els convencionalismes de la pobra humanitat i crear motlles nous per a llurs magnes empreses. La feblesa és el pecat més gros de l'Estat.

L'Estat és, doncs, omnipotent i irresponsable i els homens amb llurs riqueses li pertonen físicament, prescindint del seu consentiment individual, puix que la nació s'ha format sense ell i per damunt d'ell.

La raó indisciplinada s'esporgueix quan se li demostra, com diu Sthal, que la més aixe-

Les Lletres

Revista de Llibres

Un altre poeta valencià (1)

El pare Andreu Ivars—que treballa inlassablement per l'erudició valenciana—ha fet un estudi sobre Francesc Ferrer, poeta del segle XV, on demostra—al seu entendre—que aquest poeta, tingut generalment per naixcut al Principat de Catalunya és fill del Regne de València.

No és la primera vegada que esdevé un cas així. Recordem, si més no, els casos—també recordats pel pare Ivars—d'Andreu Febrer, el traductor de la "Divina Comèdia", i de Jordi de Sant Jordi, l'elegantíssim poeta.

I de casos semblants es poden deduir moltes coses...

El pare Ivars, per eixemple, diria's que pel seu tò ple d'una segona intenció—veu en els autors catalans que han considerat català a Francesc Ferrer un desig de minvar les glòries valencianes. Més probable fora que solament hi haguera ignorància, en el bon sentit de la paraula. Com, al capdavant, hi havia ignorància en els autors valencians que no sortien—ni podien sortir—a reivindicar la valencianitat de Francesc Ferrer.

En canvi, Antoni Rubió i Lluch, davant un cas com el de Francesc Ferrer—potser el de Jordi de Sant Jordi—es limitava a remarcar que, quan anteriorment havia estat possible considerar a l'autor en qüestió com a català, era perquè existix una forta unitat de llengua entre valencians i catalans. I qui vullga concretar les dades pot acudir al discurs d'ingrés de Rubió i Lluch a la Reial Acadèmia Espanyola.

Deixant açò a banda, ha d'ésser un orgull per als valencians veure com augmenta el catàleg dels seus fills il·lustres, sobre tot quan la vàlua d'aquestes personalitats va lligada inti-

mament a una essència tan racial com és la parla.

Tres proves aduix el pare Ivars per a demostrar la valencianitat de Francesc Ferrer. I—francament—la impressió d'una primera lectura és favorable a la tesi del meritíssim franciscà, la conclusió del qual caldrà acceptar mentres no ixquen arguments que categòricament la invaliden.

L'estudi, a més d'aquesta explicació sobre la naturalesa del poeta, inclou una relació de les seues obres, alguna de les quals ha estat descoberta pel mateix pare Ivars.

Una de les més conegudes—no massa...—és el "Romanç dels actes e coses que l'armada del Gran Soldà feu en Rodas", que va publicar Mariano Baselga y Ramírez en "El Cancionero Catalán de la Universidad de Zaragoza", i que va estudiar Lluís Nicolau d'Oller en "Un témoignage catalan du siège de Rhodes en 1444".

La més considerable, però, és "Lo conhort" que va publicar Félix Torres Amat en les seues "Memorias para ayudar a formar un Diccionario crítico de los escritores catalanes" i que és un poema on és malparla de les dones, com tan a sovint es feia aleshores i on s'arreglen—per a encaixar-los en la composició—trossos d'altres autors.

Fet i fet, la llista formada pel pare Ivars deixa el desig d'una edició crítica de Francesc Ferrer, que pose aquesta figura a l'abast d'un major nombre d'estudiosos, ja que no cal esperar mai que el "nou" poeta valencià arribi a tindre solament certa popularitat.

L'estudi que ocasiona aquestes ralles acaba amb un apèndix que conté una poesia fragmentària i una carta inèdita de Francesc Ferrer.

ALMELA I VIVES.

(1) «Francesc Ferrer, poeta valencià del segle XV» pel P. Andreu Ivars, O. E. M. (Tirage a banda dels «Anales del Centro de Cultura Valenciana», n.º 6).

cada realització de Déu en si mateix es l'Estat i que son desenrotll gradual a través de les etapes es la història de la humanitat.

Quan l'Estat en la seua evolució ha arribat al màxim de la seua trajectòria i, esgotat, dubta del seu destí, es com un vaixell perdut en la immensitat del mar. Està destinat a desaparèixer adaladerament de l'aristocràcia dels Estats que van seguint son camí triomfal a despeses dels que sucumbeixen. Es la victòria de la vida sobre la mort. Un Estat que retrocedeix en son perfeccionament es el caos; la seua presència és pestilent perquè vol dir concupiscència, vergonya i degeneració. Semblant materialisme es una perversitat que els Estats poderosos deuen estirpar en nom de la cultura i de la humanitat.

Aquests Estats poderosos no son rònegament els més forts, sino tots els que per llurs realitats immediates presenten sòlida garantia d'enrobustiment del Poder; els que tenen una forta voluntat de dominació. Subordinar, per tant, la sort d'aquests Estats a la d'aquells que sols els aguanta una mica d'inèrcia, es una aberració. Ha d'ésser, i serà, tot just el contrari. Bé que un Estat es guanya l'imperi del mon, que, més o menys utòpic, es el somni dels poderosos, i en això hi ha un gran estímul per al progrés, però per la mateixa raó els Estats

subjugats, que no es resignen a sucumbir, tenen també el deure de caure sobre els imperis enemics, tan bell punt aquests flaquejen o siga en el moment es senten ells més forts.

En el cas d'un Estat envaït, el primer impuls es fortificar la consciència nacional i foragitar a l'invasor, però seria infantivol creure que amb això quedava garantit el seu Poder. S'aconseguiria la separació real de dos Estats que coexisteixen sobre un mateix territori, però aquesta xorca separació, filla d'una política migrada i decadent, és irrealitzable, perquè no porta en sí, poderosa i conscient, l'idea de Poder. El separatisme en sentit absolut, o siga com a ideal definitiu, es inadmissible i suïcida, puix renuncia al futur expandiment de la Pàtria sobre territoris que, encara que enemics, estan lligats ad ella per vincles geogràfics i econòmics i la seua dominació es garantia de la propia llibertat.

La fortitut de l'Estat no permet una política simplement defensiva en el sentit vulgar del mot, la seua acció deu tendir més i més cap a l'imperialisme, que ha d'ésser una expansió natural i equilibradora de forces que responga a una necessitat nacional.

Separatisme i imperialisme son fases nacionalistes en la lluita per la Sobirania.

LL. BUESO I PLA.

Informació valenciana

València i els anglesos

L'any de les exposicions no hi cap dubte que ha produït un cert moviment d'atenció encuriosida, sobre la nostra península. Fruits d'aqueixa atenció han estat alguns llibres viatgers, i d'ells ens cal destacar-ne dos, perquè en ells s'hi parla amb una amor especial, de la nostra terra.

Charles L. Freeston, "The roads of Spain": Cayme Press; i Henry Baerlein, "Spain Yesterday and to-morrow": Herbert Jenkins no amaguen llur entusiasme per la nostra inigualable Marina, pel nostre Maestrat pròcer, i encara per la nostra capital plena de puïjança i esdevenidor.

Poc a poc, més amb tota fermesa, les nostres valors autòctones seràn estimades, amb tot l'entusiasme de que en son mereixedores. Ara sols registrem aquesta bella opinió de dos individus pertanyents a la més fina raça ençetadora de paisatges.

«Bol·letí de la Societat Arqueològica Luliana»

El darrer número rebut per nosaltres—juliol—conté el següent sumari:

Recuerdos de la Isla de Cabrera (siglos XV al XVII): *Enric Fajarnés Tur*.—Caballeros de Mallorca. Caballerías del Obispo y Cabildo de Gerona: *Jaume de Oleza i de España*.—Els gremis (continuació): *Antoni Pons*.—Descripción de las monedas de la república romana: *Lluís Ferbal i Campo*.—Diario de D. Gaspar Melchor de Jovellanos en el Castillo de Bellver (continuació): *Joan Llabrés Bernal*.—Plec 76 de les informacions judicials sobrt els adictes a la Germania.

«Resorgiment»

Hem rebut el número de juliol d'aquesta excelent revista editada pels catalans de Buenos-Aires. Heus aci el seu sumari, sempre molt interessant:

Al volt d'una enquesta.—La missió dels catalans d'América, per *Myself*.—L'Estatut.—Faror de llumí, de *Ricard Gutiérrez*.—Ja hi tornem?, per *I. Bosc i Romaguera*.—Sincerament, per *Gràcia B. de Llorenç*.—Esparses clàssiques, per *Joan B. Llonch*.—Flandes i les seves lluites nacionals, per *Ramon Fabregat*.—Les dues revolucions bolivianes, per *J. Llorenç i Bassa*.—Consideracions, per *Trinitari Mestre*.—Massa partits, per *C. Solà i Vilanova*.—Els proscrits.—Dels bells indrets de Catalunya, per *Miró*.—Cançons populars catalanes.—Notícies.

Les bandositats valencianes

Un episodi del segle XV

Feia prou anys que València vivia en continu sobresalt per les lluites mantingudes entre les bandositats aleshores imperants a la ciutat; Centelles i Solers, que havien esdevengut a ser els caps dels bandos que anteriorment capitanejaren el Bisbe En Jaume d'Aragó i Berenguer de Vilaragut, i després aquest darrer i N'Eximen Pereç d'Arenos, no perdonaven cap medi per aconseguir el triomf.

En aquestes circumstàncies jurà el carrec de virrei del Regne valencià N'Arnau Guillem de Bellera el 25 de novembre de 1409, el

i l e s A r t s

qual decidit a complir amb els deures de son càrrec va eixir a la matinada del mateix dia, acompanyat del Justícia en lo criminal En Jaume Despont i seguit de gent armada, cap a Xàtiva, a on els Centelles i En Pere Maça havien tingut una gran brega que durà alguns dies havent sigut, segons deien, "barrejada la fira".

Decidit el Virrei a finir ab les bandositats valencianes, res del mon el detenia i sabent a primeries de 1410 que alguns d'elles s'amagaven a la Seu valenciana i que de nit eixien per la ciutat per a fer venjança de sos enemics, tornant al seu amagatall al rompre el dia, d'acord ab el Justícia criminal tractà de sorprendre-los, a quin efecte el 31 de gener seguits de molta gent armada es dirigiren a la mateixa i, trobant-la tancada, escalaren les tapes del cementeri, puix savien eren al campar, però els de dins baixaren i es refugiaren en la sacristia, i quan els del Virrei aconseguiren entrar, ja aquells havien tancat la porta i com allí es servaven les reliquies i les joies, el Virrei respetuós no consentí de cap manera forçaren la porta.

Al saber els Jurats, que estaven en Consell, lo succeït, es dirigiren ciutadament a la Seu protestant del fet, puix la Seu gojava d'immunitat per fur i dret comú, i el Vicari general excomunicà als que havien pres part en dit fet, declarant en entredit la ciutat.

S. CARRERES ZACARÉS.

Corrèu

"En Flandes ha salido el sol"

Amb el perdó de Marquina per la adulteració del títol de la seua obra castellana, calificaré de albada el caire actual dels moviments belgues. Passada la nit el sol torna. Renaixença, no naixença. Una llengua apartada per una política errada, rebaça els murs i relega l'altra impossada des de dalt. Ací a Anvers tot hom parla i escriu en *solanisch*. Els periòdics, els rètols dels comerços, els bitllets del tramvia i fins els epígrafs de les pel·lícules. L. M. Albert, rei dels belgues, ha vingut oficialment i ha estat rebut a la Casa de la Villa; llavors el burgomestre li ha donat la benvinguda en llengua flamenca. Empero no es limita l'exaltació de la parla a la tendència intensiva sino que també a l'expansiva. El Estat (no la província) ha declarat la cooficialitat del flamenc amb el francès i en dues llengües hi escriuen els documents públics. Encara arriben a més en llur escrupulosa minuciositat de nous vencedors. Si al país predomina el francès, aquest idioma no es col·loca davant sino darrere.

No cregau per això que el francès es mort en aquesta terra. Menys un escàs tant per cent, tothom el coneix. Aquestes gents deuen agrair la seua ignorància al intransigent monolingüisme d'una política rabiosament uniformista. Ni saben francès ni saben flamenc. Parlen aquest perquè d'algun mode han de parlar, però els ocorreix lo que a nosaltres: la Gramàtica es la pagana. Per fortuna mudaren els temps i ara el aire bufa d'altre costat. No sols a les escoles es deprén el francès a base del flamenc sino que, recentment, s'ha arribat a la flamenquització completa de l'Universitat de Gant. Així el poble flamenc pot elaborar una ciència flamenca que en llengua flamenca ensenyarà a la població flamenca en una Universitat ben fla-

menca (en el sentit geogràfic de la paraula).

Aixís es com trove jo aci les coses. Nosaltres, els que formem part del públic espanyol, al creuar la frontera i aguitar el mon, encara tan sols per un forat, es quedem ben sorpresos. Aveats a oir als progresistes de per enllà parlar de la marxa triomfal dels estats sobre les nacions, de les llengües grans sobre les petites (*el pez grande se come al chico*) no podem adornar-n' d'aquest panorama. A la Casa del Poble, seu del partit socialista, parit que es per naturalesa, internacionaliste cosmopolita, els lletreros estan en llengua flamenca. ¿Perqué? Perque els obrers que componen el partit han naixcut en una terra que té una llengua que es la flamenca. No es flamenquisme, es flamenquinitat, senyor Bartrina (i perdó-nem la invenció de la paraula).

He de remarcar també la potencia del vençut per a que es veja ben clarament que no es tracta de un fet aïllat sino de un moviment europeu, o millor dit mundial. El francès es

després del anglès la llengua més parlada en la terra. Es la llengua diplomàtica. Totes les obres notables que es publiquen son versades al francès. Ha esdevingut la llengua internacional i sembla que encara tardarà—si arriba—a substituir-lo l'esperant. I ja ho veheu. D'una banda a Anglaterra se li alcen les Indies i Egipte. D'altra, els flamencs es desentenien del francès... Humanitat, camina!

Passejant a Mechelen m'he trobat amb l'estatua de Margarida d'Austria, la germana del Emperaire Carles V. Estava al mig de la Plaça Major que havien decorat amb motiu del Centenar de l'Independència belga, i al veure-la entre dues banderes, la belga i la flamenca, i llegir l'inscripció en llengua flamenca recordatoria de llur govern en aquestes terres, he tingut que tornar a mixtificar a Marquina. *¡En España no somos así, señora!*

M. SANCHIS-GUARNER.

Antwerpen 11-8-XXX.

Asteriscos

Sefardisme valencià

Fa alguns anys que part de la intel·lectualitat espanyola sembla rectificar l'error comés amb els jueus en 1492, i una corrent de curiositat i àdhuc d'estima s'opera a Madrid. Síntoma d'açò que diguem es l'atenció que des de la *Gaceta Literaria* hom presta als jueus d'origen espanyol, i que culmina amb la missió que l'any darrer dugué al jove universitari Giménez Caballero, a visitar els Balcans per tal d'establir contacte amb les colònies jueves que hi son.

No fa moltes setmanes encara, que a *Mirador* va apareixer un reportatge sobre els jueus barcelonins, on es parlava també de sefardisme i s'alludien les colònies de jueus compatriotes nostres que residien als Balcans.

Aquesta darrera informació ens va fer recordar aquella anècdota que vam oïre a uns valencians de l'horta enrolats quan a la Guerra Gran en els bucs anglesos que feien el bloqueig dels Dardanelos.

Contaven que, éssent un dia de vacances al port d'Alexandria d'Egipte, refermats sobre la barana del buc, van restar corpesos en oïre parlar en la nostra llengua a dos peixcadors de canya que allí mataven les hores. No menys bocabadats van quedar aquells bons egipcis al sentir-se interpelats en la seua llengua. Mes fetes les amistats els nostres compatriotes van ésser duts a un barri de la ciutat, els dels jueus, on foren atesos cordialment i on pogueren per unes hores sentir-se com entre germans, a casa seua.

Jo no he de fer per ara cap de viatge al feude del rei Fuad; però creguem que qualsevol estudiós d'ací o de Catalunya que tinguera l'avinentessa deuria tractar de corroborar çò que ens donaren per molt cert.

Heus aci una bella tasca d'expansió cultural a realitzar.

El signe final «ig» darrere de consonant

Heus aci que aquesta forma de representació el sò de *ch* espanyola ha vingut a menys. Antigament sempre a final de paraula fora darrere de vocal o de consonant hom emprava *ig*. Recialles d'això les tenim encara en certs topònims que no han deixat d'escriure's des d'aleshores, com passa amb *Bàrig*—pronunciat *Barx*—, i amb la forma autòctona de *Elche*, que hom troba escrit *Elig*, i no *Elx*.

Ha degut heure un moment en que els nostres avantpassats començaren a llegir el *nexte ig* darrere de consonant, desdoblant-lo, i ho demostra això el que avui la gent allunyada de l'horta de Gandia, llig *Bàrig* i no *Barx*. Çò que ens manifesta que altres formes com les de *Tirig* i *Càlig* hi hagué un moment que hom les llegiria *Tirx* i *Càlx*, si bé ara no ho fan ni els seus habitants. Ací, si el toponim conserva la forma arcaica, es pronunciat a la moderna, com en *Elx*.

Els toponims

Ningú mitjanament avesat als estudis geogràfics o prehistòrics, no creurà excessivament puntillós el demanar una mica més de respecte en allò que fa referència a la transcripció dels noms de lloc, a les cartes geogràfiques o als registres catastrals.

Les modernes corrents que menen els més recents estudis cartogràfics a Europa ja van per aquest camí i hom procura amb tota meticulositat transcriure les formes autòctones de tot mot geogràfic.

Però a la nostra terra l'Estat que ens tutela i molta gent que pel que hom veu gaudeix sentint-se tutelada en qualsevol de les seues

aficions i activitats intel·lectual, no han trobat encara necessari cap moviment parell.

Sembla que tinga una certa justificació—jo no ho crec tanmateix—la traducció de certs toponims quan la seua equivalència en la llengua de l'Estat aparega clara; així *Villanueva* per *Vilanova*. Més s'ens vol dir, qual criteri ha presidit la conversió de tot el grup dels nostres noms de lloc en *ixent* per d'altres amb la terminació en *gente*? Així *Moixent* i *Carcaxent*, en *Mogente* i *Carcagente*? Es que a la gent de parla espanyola açò els fa més entenedor el significat del mot? Es que al menys els estalvia alguna dificultat de pronúncia? Ni l'una, ni l'altra cosa. Es senzillament una mesclalla d'ignorància amb puntes i ribets d'un assimilisme estòlid.

Els toponims deuen enregistrar-se tal i com els diu el poble, sabent, clar es, les més grosses corrupcions dialectals: així *Vallada* i no *Vallà*; *Montcada* i no *Moncà*; però encara en aquests casos l'estudiós farà bé d'annotar a banda, en el seu carnet aquestes variants.

Mai no hom deu transcriure un topònim, per sistema. Solamens es farà açò amb aquells que un us secular ho justifique: així nosaltres amb *Sogorp* i *Terol*.

Per tant escriurem *Castelló* i *Benigani*, sense aqueixes partícules *n*, *m* parasitàries.

I al revalencianitzar els noms transcrits ho farem defugint la forma espanyola, més coneguda literàriament, i no direm *Alicant* i *Ontenient*, sinó *Alacant* i *Ontinyent* que es com diuen llurs habitants.

Tota aquesta escrupulositat deu mantindre's per tal de facilitar la tasca a aquesta ciència nova de la Toponímia, dedicada a l'estudi i interpretació dels noms de lloc, que ja comença a trobar entre nosaltres, conreadors metòdics.

La «ch» de Revest

I parlant d'aquesta escrupulositat quasi fonogràfica en la transcripció toponímica, s'ens acut parlar de la qüestió plantejada per Revest en el seu fullet, de que ja m'ocupí.

Es cert que nosaltres els valencians tenim un nombre determinat de paraules que inicialment no pronunciem amb el so suau de la *x* equivalent al de la *ch* francesa. Però literàriament no crec defensable l'invenció d'un nou signe per a aquest dialectalisme, puix que a qualsevol llengua hi trobarem un marge de llibertat per a pronunciar determinat signe, segons les regions dialectals. N'hi ha prou amb recordar que a Andalusia les grafies espanyoles *higo*, *huevo* hom les pronuncia en alguns llocs *gigo* i *guevo* i a ningú andalus li s'ocurria demanar beligerància per a aquesta grafia local.

Ella sols tindria raó d'ésser dins la literatura costumista o dins d'un estudi científic sobre vocabulari, etc.

Jo també en aquest cas concret propugne per un signe que registre aquest element de pura influència espanyola. Nosaltres, es cert, no diguem *xiquet*, com tampoc exactament *Elx* i *Barx*.

Però aquest so de *ch* espanyola no el podem representar per aquest signe, com proposa Revest, puix que la *ch* final, arcaica en la nostra llengua, té un so fort com en italià; a més de

que, tenint ja en les Normes de l'I. E. C. també aquesta significació en el mot *chor*, *coro*, espanyol—i en els seus derivats, nosaltres devem evitar tota confusió.

En resum: el nou signe que hom demana no té raó d'ésser, fora dels seminaris filològics, i als estudiosos de la nostra llengua i de la nostra toponímia devem deixar aquesta qüestió purament tècnica.

E. G. N.

València i agost 1930.

La Direcció advertix que cascun autor respon en absolut del treball que signa.

REVISAT PER LA CENSURA

Reintegració Nacional

ACCIO VALENCIANA donava compte en el seu número 8 del deixoniment català que s'opera a Mallorca i a les terres nacionals d'enllà del Pireneu.

Tortosa també alça patriòticament sa veu per a afirmar la seua catalanitat. Igual que València, havia perdut l'esma del propi origen i al seu redós s'havia congriat la més profunda corrupció històrica, però, sortosament unida per la divisió provincial espanyola a la part inquebrantable de Catalunya, la seua reintegració nacional és un fet.

A València sabem que els Tortosins estan dignament representats a les Corts generals del Regne valencià pel seu Braç eclesiàstic—talment ho va estar el cenobi de Poblet (Tarragona)—i tenim ben present que el seu dialecte i la seua idiosincràsia és més semblant al Maestrat que no pas a la regió barcelonina. Els tortosins a les Corts valencianes, éssent bons tortosins, eren valencians entre valencians perquè tots plegats perteneixem a la mateixa nació. Perxò hui en veure aquesta comarca, qual personalitat ens es tan cara i tan íntima, reintegrar-se de bell nou a la nació catalana sota el lema *Tortosa endins*, sentim per ella la més pregonera simpatia.

Nosaltres els valencianistes no transigiríem amb una Tortosa descatalanitzada, puix el nostre lema, similar al de *Tortosa endins*, és la *màxima valenciana dins de la màxima catalanitat*, que tant se val com la màxima catalanitat per la màxima valenciania. Així, Tortosa, en reintegrar-se a Catalunya és reintegra en primer terme el seu esperit i després a nosaltres mateixos, perquè ella és el centre geogràfic de la Catalunya peninsular.

Heu's ací ara, copiats de "Vida Tortosina" de 14 juny 1930, els següents paràgrafs del manifest titolat "Als Joves de Tortosa":

"Anem a començar una tasca llarga, difícil i enutjosa, però confiem que serà profitosa, perquè en la nostra organització anirem únicament i exclusivament a posar la nostra joventut al servei del noble i generós ideal del nostre propi millorament, en tots els aspectes, moral, intel·lectual, social i físic."

"Catalunya avui es desconeix de molts

dels nostres joves, i aquest moviment nostre a de portar-lo al coneixement de la llengua, tan sagrada i tan viva com es la nostra, de la història amb la qual anem lligats d'una manera tan estreta, de la terra i totes les institucions que constitueixen un lligam de germanor entre tots els homes que vivim uns mateixos costums, i som fruit del mateix element racial".

"Nosaltres no podem tancar-nos dins l'estret "tortosinisme" proclamat per alguns esperits antiquats i desconexors de la nostra història, perquè el seu "separatisme tortosí" no ens ofereix cap garantia de dignitat, de serietat, ni d'interès per a Tortosa".

"Nosaltres som i serem tortosins i tortosinistes, d'una manera vigorosa, però en els moments en que sembla resolt el problema català, per acceptar una fórmula federativa, no siguem nosaltres, els tortosins (amb un mal i dissimulat tortosinisme), els que demanem la separació de Tortosa de la nostra volguda Catalunya".

Coincidint, doncs, amb tan enlairada orientació salutem, de València estant, als patriotes de Tortosa.

VÍCTOR MAJOR.

S'advertix als senyors subscriptors de fòra que no hagen enviat l'import de llurs abonaments fins al 30 de setembre, que deixaràn de rebre ja el periòdic desde el 1 d'octubre.

COL·LECCIO

“BEUTER”

ACABA DE SORTIR EL
VOLUM I DE LA SERIE A.

(Monografies històriques)

“DIETARIO
DE SUAREZ”

per

ANTONI IGUAL UBEDA

ACCIO VALENCIANA es ven a les següents llibreries de fòra:

Alacant.—Rafel Pardo. “Llibreria Cervantes”. Calatrava, 13.

Alcoi.—Just Llàcer. Sant Nicolau, 12.

Barcelona.—“Llibreria Catalònia”. Plaça de Catalunya, 17.

Molvedre.—Rafel Badenes. Pacheco, 48.